

Sammendrag av folkemusikkrelaterede masteroppgaver

Are August Flannagan Furubotn: *Slåttemusikkens undertekst, undersøkingar av språket kring slåttemusikken*. Masteroppgåve i tradisjonskunst, Institutt for tradisjonskunst og folkemusikk, Universitetet i Sørøst-Noreg, 2021.

Masteroppgåva undersøker korleis språk kan vera med på å forma forståinga og opplevinga av slåttemusikken. Tre nøkkeltekstar fungerer som utgangspunkt for undersøkingar av språkets kraft. Første nøkkeltekst er ei albumskildring skriva av Erlend Apneseth (2013), andre nøkkeltekst er eit munnleg utsegn gjeve av Håkon Karlsen i dokumentaren Skjoldmøyslaget (1988), tredje nøkkeltekst kjem frå ein akademisk avhandling av Morten Levy (1974). Analysane av nøkkeltekster fører mellom anna til diskusjonar om kva for perspektiv ulike aktørar har på improvisasjon i slåttemusikken, korleis språkbruk, dvs. retorikk både kan framandgjera og skapa intimitet med slåttemusikken, på kva måte soger kan rettleia lyttinga av slåttemusikk, i kva grad kunnskap er naudsynleg for å oppleve slåttemusikken som meiningfull, og kva rolle det autobiografiske spelar for aktørar på slåttemusikkfeltet.

Tittelen på masteroppgåva, *Slåttemusikkens undertekst*, spelar på idéen om at det finst noko på baksida av eller utanfor slåttemusikken, noko som musikken isolert sett ikkje gjer greie for, noko ikkje-musikalsk som er med på å forma tonekunsten og opplevinga av slåttespelet, på å lada musikken med meining, og på å koda eller kryptifisera slåttemusikken. Nærlesingane i masteroppgåva søkjer å synleggjera slåttemusikkens undertekstar, og å spora kva for nokre mekanismar han opererer gjennom, og dannar eit bilete på kva slåttemusikken er. I tillegg, som ei praktisk tilnærming til dei språk-

lege analysane, inneheld masteroppgåva tre skjønnlitterære nyskrivne teksttar. Dei er korte mytar om opphavet til tre fiktive slåttemelodiar, og utforskar og leikar med slåttesogenes verknad.

Eit tema som masteroppgåva fester seg ved er korleis språket kring slåttemusikken kan vera prega av innforståtte referansar og kodar. Ei nærlesing av ein albumtekst skrive av Erlend Apneseth (2013) viser at aktørar med folkemusikalsk bakgrunn nyttar seg av retoriske figurar som er sediment av institusjonaliserte og innarbeidde talemåtar. Aktørar nyttar seg av ord som har intern folkemusikalsk bakgrunn og historikk, noko ein til dømes kan oppdaga når aktørar talar om improvisasjon, eller om relasjonen mellom slåttemusikk og natur. Ein slik språkbruk kan på ein og same tid vera fellesskapsdannande, og årsak til utanforskap og ekskludering i eit hypotetisk folkemusikkmiljø.

Masteroppgåva viser òg at språk framstiller slåttemusikken på ei rekke forskjellige måtar. Frå eit perspektiv kan slåttemusikken representera stabilitet og tryggleik, frå eit anna verkar han mytisk og vill. Aktørar posisjonerer slåttemusikken ulikt, noko som tener ulike formål, og har innverknad på korleis slåttemusikken blir lytta til og forstått. Den språklege innramminga av slåttemusikken kan tilføra spenning, fylla slåttemusikken med ei kraft som peiker utover seg sjølv, og opphøge slåttemusikken.

Eit anna funn i oppgåva er at ein diffus omgrepsbruk kan vera med på å verna om slåttemusikken. Svevande og fleirtydige omgrep plasserer slåttemusikken i ein språklaus sfære. Vage omgrep fråskriv slåttemusikken figur og form, dei av-assosierer slåttemusikken frå spesifikke tilsynkomstar og konkrete lydbilete slik at slåttemusikken blir skjult, mystisk og heilag. Abstraheringa av slåttemusikken skapar såleis ein slags immunitet av han: Slåttemusikken kan ikkje gripast med ord og kan ikkje definerast. Nett det ubegripelege er – i følge somme aktørar – det essensielle ved slåttemusikken, og det bidreg til å verna om han. Samstundes er det som eit tveigga sverd: På den eine sida kan abstraheringa gjera slåttemusikken til objekt for dyrking, undring og refleksjon, på den andre sida framandgjerast, tåkeleg-gast og mystifiserast slåttemusikken. Dette kan gjera slåttemusikken mindre tilgjengeleg for potensielle tilhengarar og lyttarar.

Referanser

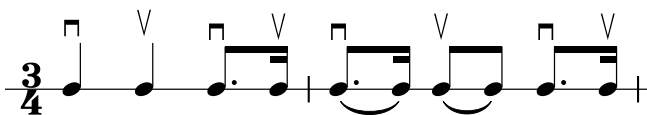
Apneseth, Erlend. 2013. Blikkspor [album]. Heilo.

Levy, Morten. 1974. *Den sterke slått: om magisk musikk fra sagatiden og dens genklang hos norske spillemænd*. Høbjerg: Wormianum.

Film: *Skjoldmøyslaget*. 1988. NRK. <<https://tv.nrk.no/program/FUHA06004588>>.

John Ole Morken: *På tvers av taktslagene – Om en type buestrøk i rørospolsen som gikk av moten*. Masteroppgave i tradisjonskunst, Institutt for tradisjonskunst og folkemusikk, Universitetet i Sørøst-Norge, 2021.

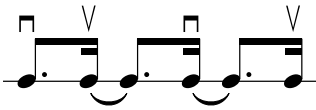
Denne oppgaven er en gjennomgang og en undersøkelse av bueføringen i tradisjonelt felespill fra Rørosdistriktet, konkret et bestemt fraseringsmønster, en såkalt strøkfigur, som nesten har gått ut av bruk. Enkelt forklart kan en si at i dette fraseringsmønsteret kommer buestrøkene på tvers av taktslagene, og at denne måten å binde tonene sammen på, bryter med de ordinære buestrøkene som en finner i dagens pols-spell i Rørosdistriktet.

Ordinære pols-strøk.

Problemstillingen for oppgaven ble delt i fire deler:

1. Å dokumentere utbredelsen av strøk på tvers av taktslagene i Rørosdistriktet i tilgjengelig arkivmateriale.
2. Å finne ut hvordan strøkfiguren opptrer i slåttene og i arkivmaterialet.
3. Å gi forklaringer på hvorfor strøkfiguren har gått ut av bruk.
4. Å prøve ut strøkfiguren i egen utøving.

Buestrøk på tvers av taktslagene.

Målet med oppgaven har vært å søke i kildemateriale etter eksempler på denne måten å binde tonene sammen på, si noe om hvor stor utbredelse den har hatt i Rørosdistriktet, om hvordan den opptrer i feleslåttene, og noe om hvorfor dette fraseringsmønsteret nærmest ble borte. I oppgaven pekes det også nærmere på en rekke hendelser og forandringer i samfunnet som mulige årsaker til at dette fraseringsmønsteret nærmest ble borte.

Opgaven inneholder også en analyse av fire slåtter som forteller noe om hvordan denne måten å binde sammen tonene på opptrer i en feleslått. I eksemplene observerer en noen mønster:

Buestrøk på tvers av taktslagene forekommer på visse typiske steder i progresjonen, helst der det er åttendelsbevegelser, og opptrer oftest i en eller to takter etter hverandre, og en sjelden gang over tre takter. Buestrøk på tvers av taktslagene virker å bli utført på ulike måter, en med felebuen liggende på strengen og en mer spretten måte der buen nærest «danser» over strengene.

Buestrøk på tvers av taktslagene er knyttet til både melodisk og rytmisk kontekst.

Buestrøk på tvers av taktslagene virker å være knyttet til bestemte generasjoner i kildematerialet.

Gjennom å ha undersøkt et stort og omfattende kildemateriale fra Rørosdistriktet, viser det seg at denne måten å binde tonene sammen på, var hyppigere brukt i tidligere tider. Noen av spellmennene som bruker dette fraseringsmønsteret ofte i arkivopptak er: Peder J. Østeng (Ålen), Olav og Solan Renolen (Ålen), Jenny Grønli Farestveit (Ålen), Anders J. Reitan (Ålen), Jørgen J. Kverneng (Røros), Henning Ingebrigtsvold (Brekken). I eldre notesamlinger finnes det også eksempler på fraseringsmønsteret. Blant annet i slåtter nedtegnet av Olav Haugen etter etter Henrik Mølmann (Glåmos) og nedtegninger gjort av Anders Haugen (Ålen).

Som en del av oppgaven har Morken arbeidet med dette fraseringsmønsteret i egen utøving. Oppgaven har som hensikt å skape bevissthet og interesse rundt denne måten å binde tonene sammen på, og at den kan vise til et stiltrekk som har vært brukt i rørospolsen, men som i dag er sjeldent å høre.

Marianne Tovsrud Knutsen: *Kor, kveding og improvisasjon; Arbeid med stiltrekk i norsk vokal folkemusikk med metodikk fra konseptet «The Intelligent Choir».* Masteroppgave i tradisjonskunst, Institutt for tradisjonskunst og folkemusikk, Universitetet i Sørøst-Norge, 2021.

Masterprosjektet dreide seg om mitt eget utøvende korlederarbeid med folkemusikk. Utgangspunktet var norsk vokal folkemusikk og fokus på arbeid med spesifikke stiltrekk gjennom metodikken «*The Intelligent Choir*» (TIC); et musikkpedagogisk konsept innen studiet «Innovative Choir Leadership»/Rytmikskorledelse ved The Royal Academy of Music i Aalborg, Danmark. Denne metodikken tilegnet jeg meg da jeg studerte ved Royal Academy of Music (RAMA) i Aalborg i 2015–2018. Konseptet er forankret i et helhetlig musikalitetssyn og korsangerne inviteres til å ta medansvar for den musikalske prosessen gjennom improvisasjon som pedagogisk verktøy. TIC-metodikken kan brukes på alle nivå, den skal styrke korsangernes musikalske ferdigheter og gjøre dem tryggere på sin egen musikalske kompetanse. Jeg undersøkte om dette kunne være en hensiktsmessig metodisk tilnærming i detaljarbeid med folkemusikkens stiltrekk og bidra til økt kvalitet både i øvingsprosessen og den estetiske formidlingen. Inngangsporten til valg av tema var at jeg svært ofte grep til mitt eget repertoar av vokal folkemusikk når jeg skulle jobbe med TIC-metodikk i kor.

Forskningsprosjektet besto av to faser; én innsamlingsfase med kartlegging av kriterier og stiltrekk i folkemusikk og én utøvende fase med sangere, der jeg jobbet med fokus på aktuelle stiltrekk som stemmeklang, framdrift, (rubato) rytmikk, ornamentikk og tonalitet/intonasjon ved hjelp av TIC-metodikk. Praksiskoret mitt var godt kjent med metodikken fra før. Jeg startet prosjektperioden med å gjennomføre et kvedarkurs med koret med

Anne Gravir Klykken som kursholder. Ut fra dette valgte jeg 5 ulike slåttestev og folkeviser som jeg arbeidet målrettet med. Underveis dokumenterte og analyserte jeg mine egne arbeidsmåter gjennom loggføring, lydopptak og filmopptak av øvelser, intervjuer av tradisjonsutøvere og spørreundersøkelse av sangere.

Formålet med prosjektet var å prøve ut, systematisere og løfte fram en metodikk som et relevant og matnyttig bidrag til en «idébank» for kordirigenter og musikk lærere. Det vil alltid være behov for kompetanseheving med fokus på funksjonell metodikk. Jeg ønsket også å inspirere og bidra til å gi korledere verktøy til selv å ta i bruk vokal folkemusikk og formidle den på en mest mulig troverdig måte, sett ut fra sjangerens egenart. Korgruppen og hver enkelt sangers progresjon sammen med korsangerens positive tilbakemeldinger bidro ytterligere til å styrke argumentasjonen om at metodikken var hensiktsmessig. Det var svært lærerikt å gå spesifikt inn i utforskning av folkemusikkens stiltrekk på denne måten, og spørsmålet om autentisitet ble også diskutert. Som en slags fortsettelse ville det vært spennende å gjennomføre dette som et «ekte» *kvedarkor*-prosjekt med sangere som behersker sangstilen godt.

Jeg tenker også at helhetlige tilnæringsmåter som dette kan være hensiktsmessige i forhold til å gjøre vokal folkemusikk tilgjengelig for flere. Jo mer innholdsrik musikalsk og pedagogisk verktøykasse, desto flere muligheter har man som korleder til å styrke musikalsk formidling, kvalitet og motivasjon, og dermed også sangglede og fellesskap. Dette prosjektet har dessuten stor overføringsverdi i forhold til arbeid innen *alle* sjangre.

Masterprosjektet er avsluttet, men arbeidet med vokal folkemusikk og TIC-metodikk utvikles videre; jeg fletter korimprovisasjon inn i arrangerte korsatser og sammen med andre musikk sjangre. For å ivareta kvaliteten i formidling, ikke minst på konserter, vil jeg også fortsette å samarbeide med dyktige tradisjonsutøvere.

I løpet av prosjektperioden oppsto det mye *fin musikk i øyeblikket*. Selv om det meste vil forbli akkurat det, har også noen av improvisasjonene dannet grunnlag for nye nedskrevne korsatser. Musikken utvikles videre.